

בישול בכלי ראשון, שני ושלישי
Tea, Instant Coffee & Adding Salt to the Cholent

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף עג עמוד א

משנה. אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: הזורע, והחורש, והקוצר, והמעמר, והדש, והזור, והבורר הטוחן והמרקד, והלש, והאופה.

2. תלמוד בבלי מסכת שבת דף מב עמוד א - עמוד ב

משנה. האילפס והקדרה שהעבירן מרותחין - לא יתן לתוכן תבלין, אבל נותן הוא לתוך הקערה או לתוך התמחוי. רבי יהודה אומר: לכל הוא נותן, חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר.
גמרא. איבעיא להו: רבי יהודה ארישא קאי, ולקולא, או דילמא, אסיפא קאי ולחומרא? - תא שמע: דתניא, רבי יהודה אומר: לכל אילפסין הוא נותן, לכל הקדירות רותחות הוא נותן, חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר.
סבר רב יוסף למימר: מלח הרי הוא כתבלין, דבכלי ראשון - בשלה, ובכלי שני לא בשלה. אמר ליה אביי, תני רבי חייא: מלח אינה כתבלין, דבכלי שני נמי בשלה. ופליגא דרב נחמן, דאמר רב נחמן: צריכא מילחא בישולא כבשרא דתורא. ואיכא דאמרי, סבר רב יוסף למימר: מלח הרי הוא כתבלין, דבכלי ראשון - בשלה, בכלי שני לא בשלה. אמר ליה אביי, תני רבי חייא: מלח אינה כתבלין, דבכלי ראשון נמי לא בשלה. והיינו דאמר רב נחמן: צריכא מילחא בישולא כבישרא דתורא.

3. רש"י מסכת שבת דף מב עמוד א עמוד ב

מרותחין - בין השמשות. **לא יתן לתוכן תבלין -** משתחשך, דכלי ראשון כל זמן שרותח מבשל. **אבל נותן הוא לתוך הקערה -** דכלי שני אינו מבשל.

4. תוספות מסכת שבת דף מב עמוד ב

לכל קדרות רותחות הוא נותן - נראה דדוקא בתבלין פליג אבל בשאר דברים מודה דכלי ראשון מבשל אף כשהעבירו מעל האור.

5. תוספות מסכת שבת דף מ עמוד ב

ושמע מינה כלי שני אינו מבשל -
תימה מאי שנא כלי שני מכלי ראשון דאי יד סולדת אפי' כלי שני נמי ואי אין יד סולדת אפילו כלי ראשון נמי אינו מבש ל ויש לומר לפישכלי ראשון מתוך שעמד על האור דופנותיו חמין ומחזיק חומו זמן מרובה ולכך נתנו בו שיעור דכל זמן שהיד סולדת בו אסור אבל כלי שני אף על גב דיד סולדת בו מותר שאין דופנותיו חמין והולך ומתקרר.

6. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שיח סעיף ט

כלי ראשון (פ' הכלי שמשמש בו על האש) אפילו לאחר שהעבירוהו מעל האש מבשל, כל זמן שהיד סולדת בו. לפיכך אסור ליתן לתוכו תבלין, אבל מלח מותר ליתן לתוכו כיון שהעבירו מעל האש, דצריכא מלחא בישולא (זו) כבשרא דתורא. ויש מי שאוסר לתת לתוך כלי זה בשר מלוח, אפילו הוא של שור. הגה: ונ"ל דבלא מלוח נמי אסור, אלא דנקט מלוח דבלאו הכי אסור משום דם שבו. (עא) ויש אוסרים לתת מלח אפילו בכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו; והמחמיר תע"ב (תוספות ומרדכי פרק כירה). ואם עבר ונתן מלח, אפילו בכלי ראשון (עב) אפילו הוא על האש שעבד איסורא, מותר המאכל דהמלח בטל ע"ג המאכל. (ב"י בשם שבולי הלקט).

7. משנה ברורה סימן שיח

(זו) כבשרא דתורא - ואף שנימוח אף בכלי שני [צב] מיחוויו אינו בישולו שאף בצונן אתה רואה כן:

(עא) ויש אוסרים וכו'... פסקו רוב הפוסקים כלישנא בתרא אלא מפני שיש מחמירין לכן כתב דהמחמיר תבא עליו ברכה. וה"מ במלח שחופרין אבל מלח שעושיין ממים שמבשלין אותם אין בו משום בישול לכו"ע דאין בישול אחר בישול וכדלקמן בסט"ו [מ"א וש"א] [צד] וכן בצוקע"ר מותר מהאי טעמא ליתנו בכ"ר לאחר שהעבירוהו מן האש ויש שמפקפין בזה. וטוב ליזהר מכלי ראשון לכתחלה:

8. שו"ת יחיה דעת חלק ב סימן מד

שאלה: האם מותר לערות בשבת מים רותחים מהברז של המיחם שעל האש, על קפה או קפה נמס שבתוך הכוס, או לא?

...ומכל מקום בקפה נמס נראה שיש להקל אף לדעת הרמ"א, מכיון שהקפה נתבשל לפני כן. והרי זה דומה למה שכתב המגן אברהם (בסימן שיח ס"ק לא), שמלח מבושל לכל הדעות מותר ליתנו בכלי ראשון רותח, שאין בישול אחר בישול. והבא בדרכי משה. ועיין בשו"ת פנים מאירות חלק א' (סימן פד) שלמד מזה לדין הסוכר שמבשלים אותו תחלה, שיש להתיר לערות עליו מכלי ראשון, שאין בישול אחר בישול.

9. שו"ת יחיה דעת חלק ו סימן כב

שאלה: האם מותר לתת עלי מינטא (בלשון ערבי נענע) בשבת, אל תוך כוס תה חם שהיד סולדת בו? וממילא יש להתיר לתת עלי מינטא לתוך כוס תה חם שהיד סולדת בו, שבכלי שני מותרת אף שריה, ומכל שכן שיש מקום לומר שדין עלי מינטא כדין תבלין הבאים למתק התבשיל שבקדרה, שהתירו התוספות אף לתירוץ הראשון. וכן מבואר עוד בתוס' (פסחים מ סע"ב). ע"ש. וכן המנהג להקל בזה, והנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם.

10. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד

(ד) האם יש לחוש לדעת הח"א דכלי שני מבשל ביד נכזית בו לכ"ע והאם יש לחוש ליד נכזית בו אף בכלי שלישי. תשובה: לא שייך לידע מנהג בזה משום דמחמירין אנו בכלי שני בכל דבר משום דיש דברים שמתבשלין גם בכלי שני ולא ידוע לנו שלכן החלוק ביד נכזית לא מצוי שיהיה נוגע לנו לדינא. וליד נכזית בכלי שלישי שהוא נוגע לכל הדברים נוהגין שאין מחלקין דבכל כלי שלישי מקילין. אבל אין ללמוד ממנהג זה להקל גם בכלי שני דאפשר אף להח"א ליכא איסור בכלי שלישי אף בנכזית ואולי ליכא כלל מציאות זה.

(ה) האם מותר ליתן קעטשאפ בשבת על בשר רותח הנמצא בכלי שני תשובה: נראה לדינא כדעת כתר"ה דרשאיין ליתן קעטשאפ על בשר רותח שניתן לכלי שני דאף אם נחמיר גם שתי חומרות הוא בשתי חומרות שהוא ספק ממש כל חומרא שאף שהוא ס"ס = ספק ספיקא = אולי יש להחמיר בשבת משום חומרתו. אבל הכא חומרא דיש בשול אחר בשול בדבר לח הוא חומרא בעלמא גנזולי הפוסקים סברי דגם בלח אין בשול אחר בשול וכן הוא הכרעת הרמ"א ונוהגין כן דרק שבנצטנן לגמרי מחמיר. וגם החומרא בדבר גוש שאף בכלי שני הוא עדיין כרותח, הא פליגי הרבה על זה ובתוכם הרמ"א (יו"ד צ"ב ס"ו) אשר הוא עיקר גדול בהוראה והט"ז שם ס"ק י"ד מחמיר רק מצד דוחקא דסכינא שלא שייך כאן בהנחת הקעטשאפ, והח"ס הובא בפ"ת סק"ז מקיל כהרמ"א א בהפ"מ = בהפסד מרובה = וכן כתב שהורה כן גם מורו הגאון להקל בדבר גוש בעת הצורך וא"כ גם דין זה אף דהש"ך בסימן ק"ה סק"ח פוסק כמהרש"ל וכן המג"א בס"ק מ"ה אין להחשיבו כספק השקול אלא שכיון שלא ברור להיתר מחמירין, לכן צדק כתר"ה דאין להחמיר שתי החומרות אלו אף באיסורי שבת. ...ומלח פשיטא שמותר ליתן על בשר חם בכלי שני כדעת כתר"ה דהא לדינא אפילו בכ"ר אינו מתבשל ורק שהוא טוב להחמיר לכן בדבר גוש שהרבה חולקין אין להחמיר אבל על בשר בכלי ראשון טוב להחמיר.

11. משנה ברורה סימן שיח:לט

הנה טי"א בשבת פשוט בפוסקים דיש בו משום בישול ובמזיד יש בו איסור סקילה ובשווג חיוב חטאת וע"כ יש ליזהר בו מאד ובעו"ה רבים נכשלים בו ומקילין לעצמן בקולות שאין בהם ממש וע"כ מוכרח אני לבאר אופני ההיתר והאיסור בזה בעזה"י... וע"כ הסכימו האחרונים דיש לערות עליהם מע"ש רותחין מכלי ראשון כדי שע"ז יהיה נקרא הטי"א מבושל במקצת דעירו מבשל כדי קליפה [נט] ויהפך בעת העירוי את הטי"א היטב בתוך הרתחים מלמעלה למטה ומלמטה למעלה [ויותר טוב שיהיה מבושל ממש ע"י העמדה במקום שמתבשל] ואח"כ יריק את העסענס לכלי אחר כדי שישארו עלי הטי"א [ס] יבשים ויהיה מותר לו לערות אח"כ בשבת עליהם מים חמין מכלי ראשון כיון שכבר נתבשלו מע"ש כדין דבר יבש דקי"ל בסעיף זה דאין בו בישול אחר בישול אפילו אם נצטנן....

מ"מ כתבו האחרונים [סג] עצה המובחרת מזה דהיינו שיתקן העסענס מע"ש לגמרי שלא יצטרך לערות לתוכו עוד רותחין למחר בשבת ולמחר כשיצטרך לשתות [סד] יתן העסענס הצונן לתוך הכוס ששותה בו אחר שעירו המים חמין לתוכו ונעשה כ"ש וה"ה שמותר לתת לתוך הכוס הזה שהוא כ"ש חלב שנצטנן אבל אסור לערות עליהם מכ"ר...